

**EUROPOS SAJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2012 m. kovo 20 d. (21.03)
(OR. en)**

**6129/1/12
REV 1**

**COHOM 57
PESC 326**

PRANEŠIMAS DĖL „I/A“ PUNKTO

---

nuo: Tarybos sekretoriato

kam: Politiniam ir saugumo komitetui / Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai

---

Ankstesnio
dokumento Nr.: 8590/08 PESC 450 COHOM 41

Dalykas: ES kovos su kankinimu ir kitokiu žiauru, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ar
baudimu trečiojoje šalyse politikos gairės
– Atnaujintos gairės

---

1. Užbaigiant Kovos su kankinimu ir kitokiu žiauru, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ar baudimu gairių peržiūrą, Žmogaus teisių darbo grupė patvirtino pritarianti atnaujintai ES kovos su kankinimu gairių redakcijai, pateiktai šio pranešimo priede.
2. Politinio ir saugumo komiteto prašoma patvirtinti atnaujintą Kovos su kankinimu ir kitokiu žiauru, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu gairių redakciją, siekiant, kad jas patvirtintų Taryba (per Nuolatinių atstovų komitetą).

**ES KOVOS SU KANKINIMU IR KITOKIU ŽIAURIU, NEŽMONIŠKU AR ŽEMINANČIU
ELGESIU AR BAUDIMU TREČIOSIOSE ŠALYSE POLITIKOS GAIRĖS
(Atnaujintos gairės)**

TIKSLAS

Šių gairių tikslas – Europos Sąjungai suteikti veiklos priemonę santykiuose su trečiosiomis šalimis visais lygiais ir daugiašaliuose žmogaus teisių forumuose, siekiant remti ir stiprinti visame pasaulyje dedamas pastangas užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui bei šią praktiką panaikinti. Sąvoka „kankinimas“ šiose gairėse vartojama laikantis Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą 1 straipsnyje pateiktos sąvokos apibrėžties. Šiose gairėse „kitoks netinkamas elgesys“ – tai visų formų žiaurus, nežmoniškas ar žeminantis elgesys ar baudimas, įskaitant fizinę bausmę, dėl kurios asmuo netenka fizinės ir psichinės sveikatos. Kadangi pagrindinis šių gairių tikslas – spręsti kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio problemas, jos taip pat padės apskritai stiprinti ES žmogaus teisių politiką ir įgyvendinti kitas ES gaires žmogaus teisių klausimais bei Europos Sąjungos gaires dėl skatinimo laikytis tarptautinės humanitarinės teisės.

IVADAS

Europos Sąjunga yra grindžiama laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principais. Šie principai valstybėms narėms yra bendri. Pagarba žmogaus teisėms yra vienas pagrindinių ES bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) tikslų.

Kankinimas ir kitoks netinkamas elgesys priklauso labiausiai pasibaisėtiniems žmogaus teisių, žmogaus neliečiamybės ir žmogaus orumo pažeidimams. Pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją niekas negali būti kankinamas arba patirti žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas. Pagal tarptautinę teisę neleidžiamos jokios išimtys. Visos šalys yra įpareigosos besąlygiškai drausti visų formų kankinimą ir kitoki netinkamą elgesį bet kuriomis aplinkybėmis. Nepaisant tarptautinės bendruomenės pastangų, visame pasaulyje dar pasitaiko kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio atvejų. Kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio kaltininkai ir toliau daugelyje šalių tebėra nebaudžiami.

Visos ES valstybės narės tvirtai laikosi politinės nuostatos siekti, kad būtų užkirstas kelias visų formų kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui ir kad jie būtų panaikinti ES ir visame pasaulyje. Vienas iš ES žmogaus teisių politikos prioritetų – propaguoti ir apsaugoti šią teisę.

Siekdama užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui bei juos panaikinti, taip pat reabilituoti kankinimo aukas, ES vadovaujasi atitinkamomis tarptautinėmis ir regioninėmis žmogaus teisių, teisingumo vykdymo ir ginkluoto konflikto valdymo normomis ir standartais, įskaitant, *inter alia*, šiame priede pateiktas normas ir standartus.

VEIKLOS GAIRĖS

Šių gairių dėstomoji dalis skirta nustatyti veiksmingo darbo būdus ir priemones pagal BUSP, kad būtų užkirstas kelias kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui.

ES aktyviai remia atitinkamų subjektų (įskaitant, *inter alia*, JT komiteto prieš kankinimą, JT pakomitečio prieš kankinimą, JT žmogaus teisių komiteto, JT prievartinio dingimo komiteto, Europos Tarybos komiteto prieš kankinimą, taip pat JT specialiųjų procedūrų ir kitų atitinkamų subjektų) veiklą. ES iniciatyviai padės užtikrinti, kad būtų sustiprintos ir veiksmingai įgyvendintos esamos tarptautinės ir regioninės apsaugos nuo kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio priemonės.

Šalių strategijos

Kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio klausimai turėtų būti tinkamai atspindėti ir sprendžiami visose ES šalių žmogaus teisių strategijose. Tuo atveju, kai kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio klausimai išlieka prioritetu, atliekama išsami padėties kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio srityje atitinkamoje šalyje analizė ir nustatomi galimi prevenciniai veiksmai bei mechanizmai, taip pat būtini veiksmai, kad būtų užkirstas kelias nebaudžiamumui už kankinimą ir kitoki netinkamą elgesį. Šiuo atžvilgiu ir kaip išdėstyta 2008 m. Tarybos išvadose, akcentuojama įgyvendinimo priemonių svarba (dok. 8407/1/08), taip pat aktyvios informuotumo didinimo priemonės ir vyriausybės organų bei pilietinės visuomenės bendradarbiavimas. Šalyse, kuriose kankinimo ir netinkamo elgesio klausimai nebėra prioritetas, jie bus sprendžiami tuomet, kai šiose šalyse bus atitinkamų atvejų.

Stebėseną ir ataskaitų teikimas

Teikdami ataskaitas ES misijos vadovai nagrinės kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio klausimus, kai šalyje bus atitinkamų atvejų. Šalyse, kuriose pagal šalies žmogaus teisių strategiją kankinimo ar kitokio netinkamo elgesio klausimai išlieka prioritetu, ES misijos vadovai kartu pateiks kankinimo ir netinkamo elgesio atvejų analizę ir priemones, kurių buvo imtasi su tuo kovoti, taip pat reguliariai teiks ES veiksnių įtakos ir poveikio vertinimą.

ES veiksmai santykiuose su trečiosiomis šalimis

ES tikslas – daryti įtaką trečiosioms šalims, kad jos imtųsi veiksmingų priemonių prieš kankinimą ir kitoki netinkamą elgesį ir užtikrintų, kad kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio draudimas būtų visiškai ir be išimčių įgyvendinamas. Santykiuose su trečiosiomis šalimis ES pareikš, kad būtina, jog visos šalys tvirtai pripažintų atitinkamas tarptautines normas ir standartus bei jų laikytųsi, o vėliau akcentuos, kad kankinimas ir kitoks netinkamas elgesys yra uždrausti pagal tarptautinę teisę bet kuriomis aplinkybėmis. ES paskelbs, kad jos tikslai yra neatsiejama jos žmogaus teisių politikos dalis, ir pabrėš, kad ji teikia didelę svarbą kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio prevencijai, siekiant juos panaikinti visame pasaulyje.

ES laikosi holistinio ir iniciatyvaus požiūrio, apimančio visus esminius kankinimo panaikinimo elementus: prevenciją, apsaugą ir reabilitaciją, daugiausia dėmesio skiriant kankinimo ir netinkamo elgesio aukoms.

Kovos su terorizmu srityje ES valstybės narės yra pasiryžusios visiškai laikytis tarptautinių įsipareigojimų uždrausti kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą.

A) Siekdama šių tikslų, ES imsis, *inter alia*, šių veiksmų:

Politinis dialogas

ES ir trečiųjų šalių bei regioninių organizacijų politinio dialogo žmogaus teisių komponentas apims kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio klausimą. ES kels kankinimo ir kitokių formų netinkamo elgesio uždraudimo klausimą vedama dialogą su trečiosiomis šalimis kovos su terorizmu klausimais. Turėtų būti užtikrinamas gebėjimų stiprinimas žmogaus teisių ir teisinės valstybės srityje, be kita ko, kankinimo ir kitų formų netinkamo elgesio uždraudimas, įskaitant trečiųjų šalių skatinimą įtraukti žmogaus teisių klausimus į jų darbą, skirtą kovai su terorizmu.

Demaršai

ES darys demaršus ir viešus pareiškimus, ragindama atitinkamas trečiąsias šalis imtis veiksmingų priemonių, be kita ko, prevencinių priemonių prieš kankinimą ir kitokį netinkamą elgesį. ES prireikus prašys pateikti informacijos apie įtarimus kankinimu ar kitokiu netinkamu elgesiu. ES taip pat atkreips dėmesį į įvykusius teigiamus pokyčius.

Dokumentais gerai pagrįstais atskirais kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio atvejais ES (konfidencialiais ar viešais demaršais) ragins atitinkamos šalies valdžios institucijas užtikrinti aukos ir kitų atitinkamų asmenų saugumą, užkirsti kelią piktnaudžiavimui, teikti informaciją, taikyti atitinkamas apsaugos priemones ir užtikrinti, kad būtų vykdomas skubus, veiksmingas, nepriklausomas ir nešališkas tyrimas, siekiant patraukti atsakomybėn kaltininkus ir sudaryti palankesnes sąlygas visiškam ir veiksmingam žalos atlyginimui. Veiksmai dėl atskirų atvejų bus nustatomi kiekvienu konkrečiu atveju ir gali būt įtraukti į bendrąjį demaršą.

Dvišalis ir daugiašalis bendradarbiavimas

Kova su kankinimu ir kitokiu netinkamu elgesiu bei kelio tam užkirtimas bus laikomi viso dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo, siekiant propaguoti žmogaus teises, prioritetu, *inter alia*, bendradarbiaujant su pilietine visuomene, įskaitant teisės, sveikatos priežiūros ir švietimo bei mokymo srityse. Tokiam bendradarbiavimui turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys taikant Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EIDHR) ir vykdant bendradarbiavimo / dvišales / regionines programas, kuriomis remiama teisinė valstybė ir saugumo sektoriaus reforma.

Labai sunkiais atvejais gali būti svarstoma galimybė taikyti asociacijų, partnerysčių ir bendradarbiavimo susitarimų nuostatas dėl žmogaus teisių. Prireikus taip pat gali būti svarstoma galimybė panaikinti pagal bendrąją lengvatinių muitų tarifų sistemą (BLS+) taikomas lengvatas.

Teismo procesu stebėjimas

Misijos vadovai sieks siųsti ambasadų atstovus stebėti teismo procesus, jei yra pagrindo manyti, kad kaltinamieji buvo kankinami ar su jais buvo netinkamai elgiamasi.

B) Savo veiksmais prieš kankinimą ES ragins trečiąsias šalis imtis, *inter alia*, šių priemonių:

Užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui, jį uždrausti ir pasmerkti

- užtikrinti, kad pagal šalies baudžiamąją teisę visi kankinimo veiksmai, įskaitant pasikėsinimą padaryti tokį nusikaltimą, bendrininkavimą ir dalyvavimą, būtų laikomi nusikaltimais, baudžiamais tinkamomis bausmėmis;
- aukščiausiu lygiu pasmerkti visų formų kankinimą ir kitokį netinkamą elgesį;
- panaikinti arba iš dalies pakeisti visus įstatymus, kurių tikslas arba poveikis – leisti arba toleruoti bet kokios formos kankinimą ar kitokį netinkamą elgesį;

- imtis veiksmingų teisėkūros, administracinių, teisminių ir kitų priemonių, siekiant užkirsti kelią kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio atvejams bet kurioje jos jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje; užkirsti kelią įrangos, kuri praktiškai naudojama tik kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui, gamybai, eksportui, importui, naudojimui bei prekybai ja ir tokią veiklą uždrausti, taip pat siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui nustatyti griežtą įrangos, kuri galėtų būti naudojama kankinimui ar kitokiam netinkamam elgesiui, gamybai, eksportui, importui, naudojimui bei prekybai ja, kontrolę, kaip nurodyta Tarybos reglamente (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui.

Tvirtai laikytis tarptautinių normų bei procedūrų ir jas įgyvendinti

- prisijungti prie Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (UNCAT) ir jos fakultatyvinio protokolo, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (ICCPR) ir atitinkamų regioninių dokumentų, pavyzdžiui, Robeno salos gairių dėl kankinimo prevencijos ir uždraudimo Afrikoje, Amerikos konvencijos dėl kankinimo prevencijos ir baudimo už jį, Europos konvencijos prieš kankinimą; svarstyti galimybę prisijungti prie Tarptautinės konvencijos dėl visų asmenų apsaugos nuo prievartinio dingimo (CPED);
- panaikinti išlygas, nesuderinamas su UNCAT, ICCPR, CPED ir kitų atitinkamų sutarčių tikslais bei uždaviniais;
- apsvarstyti galimybę panaikinti kitas UNCAT, ICCPR, CPED ir kitų atitinkamų sutarčių išlygas;
- apsvarstyti galimybę leisti teikti asmeninius ir tarpvalstybinius skundus remiantis UNCAT, CEDAW (Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims), CPED ir ICCPR;
- prisijungti prie Tarptautinio baudžiamojo teismo statuto;
- vykdyti prašymus dėl laikinų apsaugos priemonių, teismo nutarimų ir tarptautinių bei regioninių žmogaus teisių institucijų, be kita ko, Jungtinių Tautų sprendimų ir rekomendacijų;
- bendradarbiauti su JT specialiuoju pranešėju kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo klausimais, ir visomis kitoms atitinkamomis specialiosiomis procedūromis;
- bendradarbiauti su CAT, SPT (Pakomitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą) ir kitais atitinkamais pagal JT sutartį įsteigtais organais, be kita ko, įgyvendinant pagal sutartį įsteigtų organų išvadas ir nuomones bei vykdant tolesnę su jomis susijusią veiklą ir sutikti skelbti SPT pakomitečio ataskaitas apie vizitus;

- užtikrinti, kad nacionaliniais įstatymais būtų visiškai uždraustas prievartinis bet kokio asmens perkėlimas į kitą šalį, jei yra tvirtas pagrindas manyti, kad jis bus kankinamas ar su juo bus kitaip netinkamai elgiamasi (įskaitant kilmės šalį) arba gali būti vėliau perkeltas į tokią šalį, taip pat prieš priimant bet kokį tokį sprendimą užtikrinti teisę į veiksmingą, nepriklausomą ir nešališką bylos peržiūrėjimą;
- šalyse, kuriose vis dar taikoma mirties bausmė, užtikrinti, kad būtų ne tik taikomi ICCPR 6 straipsnyje nustatyti apribojimai, bet mirties bausmės vykdymas ir sąlygos mirtininkų kamerose būtų tokios, kad kuo labiau būtų sumažintos fizinės ir psichinės kančios;
- bendradarbiauti su atitinkamomis Europos Tarybos struktūromis, ypač įgyvendinant Europos žmogaus teisių teismo sprendimus, ir Europos komiteto prieš kankinimą ir kitoki žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą rekomendacijas, ir sutikti skelbti komiteto ataskaitas apie vizitus jų šalyse;
- bendradarbiauti su atitinkamais regioniniais žmogaus teisių organais ir struktūromis.

Patvirtinti ir įgyvendinti apsaugos priemonės ir procedūras, susijusias su kalnimo vietomis

- patvirtinti ir įgyvendinti teisinės ir procedūrinės apsaugos nuo kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio priemonės ir užtikrinti, kad asmenys, iš kurių atimta laisvė, nedelsdami stotų prieš teismo instituciją ir kad jie turėtų galimybę ir teisę nedelsdami ir vėliau reguliariai konfidencialiai palaikyti ryšį su nepriklausomais teisininkais ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, bei užtikrinti, kad asmenys, iš kurių atimta laisvė, galėtų nedelsdami informuoti savo gimines ir kitas atitinkamas trečiąsias šalis apie jų sulaikymo faktą ir vietą bei visus vėlesnius perkėlimus;
- sukurti nepriklausomus mechanizmus skundams dėl policijos ar kalėjimo pareigūnų, kaltinamų netinkamu elgesiu su sulaikytaisiais, tirti;
- uždrausti slaptas kalnimo vietas užtikrinant, kad visi asmenys, iš kurių atimta laisvė, būtų laikomi oficialiai pripažintose kalnimo vietose ir jų buvimo vieta būtų žinoma, visų pirma jų šeimos nariams ir advokatui;

- užtikrinti, kad kalnimo ir tardymo procedūros atitiktų atitinkamus tarptautinius ir regioninius standartus;
- gerinti vietų, kur laikomi asmenys, iš kurių atimta laisvė, sąlygas, kad būtų laikomasi tarptautinių ir regioninių standartų;
- užtikrinti, kad asmenys, nuteisti už kankinimą ir kitoki žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą toliau nebedalyvautų jokio suimto, sulaikyto, kalnamo asmens, ar asmens, iš kurio kitaip atimta laisvė, kardomojo kalnimo, tardymo procesuose ar su jais susijusiuose veiksmuose ir kad kankinimu ar kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ir baudimu kaltinami asmenys nedalyvautų jokių asmenų, iš kurių atimta laisvė, kalnimo, tardymo procesuose ar su jais susijusiuose veiksmuose, kol tokie kaltinimai nepanaikinti; tokios priemonės turėtų būti tvirtinamos remiantis teismo sprendimu teismo procese arba administraciniu sprendimu dėl laikino sustabdymo.

Reabilituoti aukas ir joms atlyginti

- užtikrinti, kad kankinimo aukoms būtų atlyginta žala ir jie turėtų įgyvendinamą teisę į teisingą ir tinkamą kompensaciją, be kita ko, teisę į kiek įmanoma visapusiškesnę reabilitaciją;
- užtikrinti, kad kankinimo aukoms ir jų šeimoms būtų suteikta visapusiška reabilitacija, įskaitant medicinos, psichologines, socialines ir kitas priemones.

Nustatyti vidaus teisinės garantijas

- užtikrinti, kad jokiais aplinkybėmis jokiais parodymais, prisipažinimais ar kitais įrodymais, gautais kankinant, nebūtų remiamasi teismo byloje, išskyrus įrodymus prieš kankinimu ar kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ar baudimu kaltinamą asmenį, kad toks parodymas, prisipažinimas ar kiti įrodymai buvo padaryti ar išgauti;
- užtikrinti, kad parodymais, prisipažinimais ar kitais įrodymais nebūtų remiamasi kaip įrodymais be pakankamos patvirtinančios informacijos;
- uždrausti visų formų fizines bausmes;

- užtikrinti, kad kankinimas ar netinkamas elgesys nebūtų pateisinami jokiais išskirtinėmis aplinkybėmis, įskaitant karo padėtį arba karo grėsmę, politinius vidaus neramumus ar kitokią nepaprastąją padėtį;
- užtikrinti, kad nebūtų remiamasi jokių aukštesnio pareigūno ar viešosios valdžios institucijos įsakymu siekiant pateisinti kankinimą ar kitoki netinkamą elgesį;
- užtikrinti, kad teisėsaugos pareigūnai, karo, medicinos ar kiti atitinkami darbuotojai nebūtų baudžiami už nepaklusimą įsakymams vykdyti kankinimui ar kitokiam netinkamam elgesiui prilyginamus veiksmus.

Kovoti su nebaudžiamumu

- visus asmenis, priklausančius valstybės jurisdikcijai, atsakingus už bet kurioje pasaulio vietoje vykdytą kankinimą, perduoti teisingumui teismuose, atitinkančiuose tarptautines teisingo teismo proceso normas ir neskiriančiuose mirties bausmės, jeigu asmuo neišduodamas kitai šias garantijas užtikrinančiai valstybei, kur jis būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn;
- atlikti skubų, nešališką ir veiksmingą visų įtarimų kankinimu tyrimą, kad, pageidautina pagal Žmogaus teisių komisijos rezoliucijos 2000/43 priede pateiktą Stambulo protokolą, kankinimai būtų patvirtinti dokumentais;
- užtikrinti, kad už jokių kankinimo veiksmus nebūtų taikoma amnestija, imunitetas ar senaties terminas.

Grupės, kurioms reikalinga ypatinga apsauga

- nustatyti ir įgyvendinti standartus ir priemones, skirtas sulaikytiesiems, kaliniams, moterims, vaikams, pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, viduje perkeltiesiems asmenims, migrantams, asmenims, kurie susiduria su diskriminacija dėl etninės kilmės, religijos ar kitų įsitikinimų, lytinės orientacijos ar lytinės tapatybės, ir kitoms grupėms, kurioms reikia ypatingos apsaugos nuo kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio.

Numatyti sulaikymo šalies viduje stebėsenos mechanizmus

- sudaryti sąlygas pilietinės visuomenės ir kitų nepriklausomų organų, pavyzdžiui, nacionalinių prevencinių mechanizmų, nacionalinių žmogaus teisių institucijų ir ombudsmenų, kurie turi teisę konfidencialiai palaikyti ryšį su bet kuriuo jų pasirinktu asmeniu, atstovų vizitams į vietas, kuriose laikomi arba gali būti laikomi asmenys, iš kurių atimta laisvė;
- sukurti, numatyti ar palaikyti bei tobulinti nepriklausomus ir veiksmingus mechanizmus, grindžiamus tinkamomis ir įvairiapusiškais ekspertinėmis žiniomis, kad būtų vykdomi veiksmingi ir nepaskelbti patikrinimo vizitai visose sulaikymo vietose, *inter alia*, siekiant užkirsti kelią kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ar baudimui;
- įgyvendinti nepriklausomų sulaikymo stebėsenos mechanizmų parengtas rekomendacijas.

Numatyti skundų ir pranešimų dėl kankinimo ir netinkamo elgesio teikimo vidaus tvarka

- nustatyti ir įgyvendinti veiksmingą vidaus tvarką, kuria vadovaujantis būtų reaguojama į skundus ir pranešimus dėl kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio ir jie būtų tiriami, pageidautina, laikantis Stambulo protokolo, įskaitant atvejus, kai esama pagrindo manyti, kad tokie veiksmai buvo atlikti, net jeigu nėra konkrečios aukos oficialaus skundo, ir užtikrinti, kad taikant tokią tvarką atitinkamais atvejais būtų pakankamai atsižvelgiama į lyčių aspektą ir ji būtų pritaikyta vaikams;
- užtikrinti, kad tariamoms kankinimo ar kitokio netinkamo elgesio aukoms, liudytojais, žmogaus teisių gynėjais, dokumentais patvirtinantys ar teikiantys pranešimus apie kankinimo atvejus, ir tyrimą atliekantys asmenys bei jų šeimos būtų apsaugoti nuo smurto, grasinimų smurtu ar kitokio bauginimo arba atsakomųjų keršto veiksmų, kurie gali įvykti dėl pranešimo ar tyrimo.

Isteigti nacionalines kankinimo prevencijos institucijas

- apsvaistyti galimybę įsteigti ir panaudoti, o prireikus – sustiprinti nepriklausomas nacionalines institucijas (pvz., žmogaus teisių ombudsmenus arba žmogaus teisių komisijas), kurios gali veiksmingai spręsti kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio prevencijos klausimus.

Stiprinti teisingumo sistemą

- užtikrinti, kad būtų gerbiamas teisėjų, prokurorų ir teisininkų vaidmuo, kurį jie atlieka užkirsdami kelią kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ar baudimui, įskaitant nesankcionuoto sulaikymo, tinkamo proceso užtikrinimo priemonių ir teisingo teismo proceso standartų taikymo atžvilgiu, ir patraukdami kaltininkus atsakomybėn;
- sudaryti sąlygas teisėjams nepriklausomai, nešališkai ir profesionaliai vykdyti savo teismines funkcijas;
- imtis veiksmingų priemonių kovojant su korupcija teisingumo vykdymo srityje, sukurti tinkamas teisinės pagalbos programas ir tinkamai atrinkti bei apmokyti pakankamą teisėjų ir prokurorų skaičių ir mokėti jiems tinkamą atlyginimą;
- imtis veiksmingų priemonių siekiant užkirsti kelią bet kokiam neteisėtam kišimuisi, pavyzdžiui, grasinimams, persekiojimui, bauginimui ir užpuolimams, į teisėjų, prokurorų ir teisininkų darbą, ir kovoti su juo, taip pat užtikrinti, kad toks kišimasis būtų skubiai, veiksmingai, nepriklausomai ir nešališkai ištirtas siekiant už jį atsakingus asmenis patraukti atsakomybėn.

Teikti veiksmingą mokymą

- teikti mokymą teisėsaugos pareigūnams, kariniam personalui ir visiems asmenims, kurie vykdo veiklą, susijusią su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, taip pat sveikatos priežiūros personalą (civilius ir kariškius) apie atitinkamų tarptautinių standartų kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio prevencijos srityje laikymąsi;
- teikti mokymą nacionalinių prevencinių mechanizmų ir kitų sulaikymo stebėsenos organų nariams;
- užtikrinti, kad teisėjams, prokurorams ir teisininkams būtų teikiamas mokymas apie atitinkamus tarptautinius, regioninius ir nacionalinius standartus;
- užtikrinti, kad perduodant įrangą ir apmokant ją naudotis karinėms, saugumo ar policijos reikmėms nebūtų sudarytos palankios sąlygos kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui;
- užtikrinti, kad į teisėsaugos darbuotojų mokymo programas būtų įtrauktas mokymas apie smurto prieš moteris prevenciją, tokio smurto tyrimą ir patraukimą baudžiamojon atsakomybėn už jį, vaiko teises ir kovą su visų rūšių diskriminacija, be kita ko, dėl rasės ir lytinės orientacijos;

- užtikrinti, kad į sveikatos priežiūros darbuotojų mokymo programas būtų įtrauktas mokymas apie ankstyvą aukų atpažinimą, jų reabilitaciją ir Stambulo protokolo naudojimą kankinimams patvirtinti dokumentais.

Remti sveikatos priežiūros darbuotojų darba

- sudaryti galimybes sveikatos priežiūros darbuotojams, rengiantiems pastabas dėl įtariamų kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio atvejų ir vykdančioms veiklą, susijusią su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, dirbti nepriklausomai ir konfidencialiai;
- apsaugoti gydytojus, teismo medicinos ekspertus ir kitus sveikatos priežiūros darbuotojus, kurie praneša apie kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio atvejus;
- užtikrinti, kad sveikatos priežiūros darbuotojai jokiais aplinkybėmis nedalyvautų žiauriuose tardymuose ar kitokio netinkamo elgesio su asmenimis veiksmuose stebėsenos ar skausmo ir kančios prailginimo tikslu;
- skatinti ir rekomenduoti sistemingai taikyti Stambulo protokolą kankinimo atvejams patvirtinti dokumentais.

Užkirsti kelią bet kokių formų bauginimui ir atsakomiesiems veiksams

- užtikrinti, kad jokia valdžios institucija ar pareigūnas neduotų įsakymų imtis sankcijų ar kitų kenksmingų veiksmų prieš asmenis ar organizacijas, palaikiusius ryšius su bet kuriuo nacionaliniu ar tarptautiniu stebėsenos ar prevencijos organu, veikiančiu kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo prevencijos ir kovos su juo srityje, netaikytų tokių sankcijų ar veiksmų, neleistų jų imtis ir netoleruotų jų.

Atlikti autopsijas

- užtikrinti, kad teismo medicinos autopsijas atliktų kvalifikuoti ir nepriklausomi teismo medicinos ekspertai, laikydami tarptautiniu mastu pripažintų standartų;
- numatyti, kad visais sulaikytų asmenų rimtų sužalojimų atvejais būtų atlikta derama teismo apžiūra.

Kitos iniciatyvos

Europos Sąjunga:

- toliau kels kankinimo ir netinkamo elgesio klausimą daugiašaliuose forumuose, pavyzdžiui, Jungtinėse Tautose, Europos Taryboje ir ESBO, ir pakartotinai patvirtins, kad kankinimą ir netinkamą elgesį būtina panaikinti ir dėti didesnes pastangas šioje srityje. ES toliau aktyviai remis atitinkamas JT organų, įskaitant Generalinę Asamblėją ir Žmogaus teisių tarybą, rezoliucijas;
- padės šalims įgyvendinti visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas, kurios atitinka tarptautinę ir regioninę žmogaus teisių srities teisę dėl kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio prevencijos ir kovos su jais;
- remis atitinkamas tarptautines ir regionines struktūras (pvz., Komitetą prieš kankinimą, Pakomitetį prieš kankinimą, Europos komitetą prieš kankinimą, atitinkamas JT specialiąsias procedūras) ir pabrėš būtinybę valstybėms bendradarbiauti su šiomis struktūromis, be kita ko, tinkamai laikantis jų rekomendacijų;
- sieks įtikinti nereikšti išlygų dėl dokumentų, skirtų kovoti su kankinimu ir kitokiu netinkamu elgesiu, o jeigu nepavyks – prieštaraus visoms trečiųjų šalių pateiktoms išlygoms, kurios nesuderinamos su tarptautinių žmogaus teisių srities dokumentų tikslais ir uždaviniais;
- inicijuos bendrą arba dvišalį bendradarbiavimą kankinimo ir kitokio netinkamo elgesio prevencijos ir rehabilitacijos paslaugų sukūrimo srityse;
- remis visuomenės švietimą ir informuotumo didinimo kampanijas, nukreiptas prieš kankinimą ir kitokį netinkamą elgesį;
- remis atitinkamų nacionalinių ir tarptautinių NVO veiklą kovojant su kankinimu ir kitokiu netinkamu elgesiu ir nuolat su jomis palaikys dialogą;

- toliau finansuos projektus, skirtus geriau apmokyti kalnimo vietų darbuotojus ir pagerinti tokių vietų sąlygas, ir teiks didelę paramą kankinimo aukų rehabilitacijos centrums visame pasaulyje;
- sieks kuo didesnės įtakos užtikrindama, kad valstybių narių teisės aktai ir praktika visais aspektais atitiktų ar viršytų tarptautinius standartus kovos su kankinimu ir kitokiu netinkamu elgesiu srityje.

Santykiuose su trečiosiomis šalimis dėl kankinimo ir netinkamo elgesio ES prireikus gali remtis toliau išvardytomis normomis, standartais ir principais.

- Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, JT tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (ICCPR) ir du jo fakultatyviniai protokolai;
- JT konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CAT) ir jos fakultatyvinis protokolas;
- JT vaiko teisių konvencija (CRC) ir jos du fakultatyviniai protokolai;
- JT tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo (CERD);
- JT konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW) ir jos fakultatyvinis protokolas;
- JT tarptautinė konvencija dėl visų asmenų apsaugos nuo prievartinio dingimo (CPED);
- JT neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvinis protokolas;
- Europos Tarybos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, jos protokolai Nr. 6 ir Nr. 13 bei atitinkama Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika;
- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija;
- Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo;
- Europos Tarybos konvencija prieš kankinimą ir nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CPT) ir Europos komiteto prieš kankinimą ir nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą rekomendacijos;
- Tarptautinio baudžiamojo teismo statusas;
- 1949 m. rugpjūčio 12 d. keturios JT Ženevos konvencijos bei jų protokolai ir paprotinės tarptautinės humanitarinės teisės normos;

- JT deklaracija dėl visų asmenų apsaugos nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ir žeminančio elgesio ar baudimo;
- JT deklaracija dėl smurto prieš moteris panaikinimo;
- JT konvencija dėl pabėgėlių statuso ir jos protokolas;
- JT deklaracija dėl visų asmenų apsaugos nuo prievartinio dingimo;
- JT neteisminio, neatidėliotino ir savavališko mirties bausmės vykdymo veiksmingos prevencijos ir tyrimo principai;
- JT standartinės minimalios elgesio su kaliniais taisyklės;
- JT pagrindiniai elgesio su kaliniais principai;
- JT bet kokia forma sulaikytų ar įkalintų visų asmenų apsaugos principų sąvadas;
- JT nepilnamečių, iš kurių atimta laisvė, apsaugos taisyklės;
- JT elgesio su kalinėmis ir nusikaltėlėms taikomų priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu, taisyklės;
- JT deklaracija dėl pagrindinių teisingumo principų nusikaltimų ir piktnaudžiavimo valdžia aukoms;
- JT pagrindiniai teismų nepriklausomumo principai;
- JT pagrindiniai advokatų vaidmens principai;
- JT gairės dėl prokurorų vaidmens;
- JT standartinės minimalios taisyklės dėl priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu;
- JT teisėsaugos pareigūnų elgesio kodeksas;
- JT teisėsaugos pareigūnų jėgos ir šaunamųjų ginklų naudojimo pagrindiniai principai;
- JT medicinos etikos principai, susiję su sveikatos apsaugos darbuotojų, ypač gydytojų, vaidmeniu apsaugant įkalintus ir sulaikytus asmenis nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo;
- JT teisės į teisinę gynybą ir atlyginimą pagrindiniai principai ir gairės;
- Kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo atvejų veiksmingo tyrimo ir patvirtinimo dokumentais principai (Stambulo protokolas), pateikti JT žmogaus teisių komisijos rezoliucijos 2000/43 priede;

- Asmenų, kuriems gresia mirties bausmė, teisių apsaugą užtikrinančios apsaugos priemonės (Ekonomikos ir socialinės tarybos (ECOSOC) rezoliucija 1984/50);
- Vienos deklaracija ir veiksmų programa;
- JT komiteto prieš kankinimą bendrosios pastabos, ypač pastaba Nr. 1 dėl 3 straipsnio ir pastaba Nr. 2 dėl 2 straipsnio;
- JT žmogaus teisių komiteto bendrosios pastabos, ypač pastaba Nr. 20 dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 7 straipsnio, pastaba Nr. 21 dėl 10 straipsnio, pastaba Nr. 29 dėl 4 straipsnio ir pastaba Nr. 31 dėl Pakto Šalims nustatytos bendrosios teisinės prievolės;
- Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto bendrosios rekomendacijos Nr. 12, 14 ir 19;
- Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartija ir jos protokolas (Maputo protokolas);
- Afrikos vaiko teisių ir gerovės chartija;
- Gairės ir priemonės, skirtos kankinimui, žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ar baudimui Afrikoje uždrausti ir užkirsti jiems (Robeno salos gairės);
- Amerikos žmogaus teisių konvencija;
- Amerikos konvencija dėl kankinimo prevencijos ir baudimo už jį;
- Amerikos konvencija dėl prievartinio asmenų dingimo;
- Amerikos konvencija dėl smurto prieš moteris prevencijos, baudimo už jį ir jo panaikinimo;
- Asmenų, iš kurių atimta laisvė, apsaugos Šiaurės, Pietų ir Centrinėje Amerikoje principai ir geriausios praktikos pavyzdžiai;
- Europos Tarybos konvencija Nr. 197 dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis;
- 2005 m. birželio 27 d. ES Reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos kankinimo įranga;
- ES elgesio kodeksas ginklų eksporto srityje.